

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in pomeni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1-50
Za inozemstvo „ K 2-
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 1.

Ljubljana, dne 13. januarja 1912.

V. leto.

Vsim članicam, članom in prijateljem najpristrčnejše čestitke ob

NOVEM LETU

Zvezino vodstvo in uredništvo.

1911—1912.

Čas hiti. Predno smo mislili, smo že prekoračili prag novega leta. Ob takem trenutku pač vsakdo nekoliko počaka in pomisli, kaj da se je vse zgodilo v letu, ki je poteklo v morje večnosti. V kratkih trenutnih slikah preživimo prijetne trenutke, a daljše brazde le zapuste več srag. In če premišljamo, kaj da smo doživeli v starem letu, se pač radi vprašamo, kaj da nam donese novo leto.

Minulo leto je bilo leto bojov in dela za tobačno delavstvo. Sicer leže sadovi naših bojov liki raztresene cvetke v hudo urniku življenja, a kljub temu gledamo zadovoljno s čuvstvom zadovoljnosti na to, kar smo dosegli s skupnim delom. Ker so nas stali naši uspehi veliko dela in veliko žrtev, jih timbolj cenimo. Minulo leto je vsaj deloma prineslo to, kar smo upravičeno zahtevali v naših spomenicah, ker se prične vsaj delno pravična razdelitev plačilnega razmerja, dasi brez posebnih izboljšanj. To je vsaj začetek nadaljnjih socialnih preosnov, za katere se moramo potegovati bodoče leto. Uspeh našega dela je, ker so se uvedle službene

Delavci! Delavke!

Vsi, ki pripadate naši organizaciji, v sredo dne 17. januarja 1912 na shod krščanskega tobačnega delavstva. Shod bo ob 1/2 6. zvečer v Ljudskem Domu. Poročajo o Vaših težnjah in zahtevah delavke in delavci. Govorita poslanca dr. J. Krek in J. Gostinčar.

Vsi! Vse na shod!

starostne doklade in še poseben uspeh, ker se prične izplačevati II. obrok naših starostnih doklad mesto 1. julija 1912 že 1. januarja 1912. Glede na preskrbo stanovanj, katero vprašanje je zelo pereče, da, najperečejše za vprašanjem plač, se prične tudi odpomočno delo.

Res je, da tlači liki mora draginja tudi tobačno delavstvo in zato izboljšanje nikakor ne zadošča, da se vzravna višji življenjski izdatki. A to vprašanje samo nas sili, da še bolj odločno kakor zdaj delujemo naprej na združevalnem polju.

Kaj nam donese Novo leto? Tako pač vpraša vsak. Veliko naših želja in zahtev še ni izpolnjenih, naj tičejo že plačo ali delovno razmerje ali druge socialne zahteve, ki jih stavimo našim delodajalcem. Kakor smo že pripomnili, moramo obratiti pred vsem popolno pozornost, da se izpopolnijo naše plače. Že pričete preosnove se morajo dosledno tudi izpeljati. To tiče tudi vse druge naše želje in zahteve, ki naj bi se kmalu izpolnile.

Če hočemo ustvariti gotovo jamstvo, da nam donese tudi bodoče leto nadaljnje uspehe, smo prisiljeni, da še smotrenejše delamo, kakor smo že delali dozdej. Še bolj kakor dozdej se mora izpopolniti naša organizacija. Le po organizaciji smo dosegli uspehe in le, če smo organizirani,

jih dosežemo tudi v bodočnosti. Čim močnejša bo naša organizacija, tim večje uspehe dosežemo tudi bodoče leto.

Zato moramo tudi vsi prititi k zavesti, da ne sme biti dneva, ko bi ne izpopolnili naše organizacije. S takimi dobrimi nameni stopimo v novo leto in jih tudi izvedimo. Bali se potem ne bomo, da odgovorimo, če vprašamo: »Kaj nam prinese novo leto?« Uspeh dela nam ne bo izostal.

Zato pogumno in odločno na delo!

Odsek za državne uslužbence.

Prvič se je pečal v minulem zasedanju državni zbor z zadevami državnih delavcev. Izvolil se je poseben odsek za državne uslužbence, kateri odsek je izvolil tudi pododsek, ki so mu nakazali 65 tisoč delavcev, da prouči razmere in da predlaga zbornici primerne predloge. Finančno ministrstvo zaposluje največ delavcev, namreč 48.500, med njimi 41.000 tobačnih delavcev in delavk.

V prvi seji pododseka je vladni zastopnik poročal, kaj da je vse storila vlada po državnih določbah, na kar se je odsek odgodil, da predloži vlada pismen material. V svojih poznejših sejah se je pečal odsek s posameznimi skupinami, kar smo že poročali v zadnji »Glasnikovi« številki. Odsek je izvolil za svojega poročevalca poslan. profesorja dr. Stumpfa, da poroča odseku, kar je sklenil pododsek.

Odsek za državne uslužbence je imel 29. novembra sejo, v kateri je poročal pododsek poročevalec o delavcih. Iz obširnega njegovega poročila povzamemo točke, ki so važne za tobačno delavstvo. Poročilo izvaja med drugim:

Posvetovanja o tvarini, ki je bila predložena pododsekom za državne delavce, so bila iz raznih razlogov zelo težavna. Gre namreč večinoma za skupine in podskupine, ki se razlikujejo tako na službeno, delovno in plačilno razmerje, tudi posamezne skupine se zelo razločujejo. Posvetovanju je zelo otežkočilo, ker vse akcije, ki so se izvedle v korist delavcem, naj je že šlo za izboljšanje plač, za službeno dobo, za vpokojitev ali za druge stvari niso bile izvedene po kakem enotnem načrtu. Medtem ko so se nekatere akcije posameznih skupin že zaključile pred leti, nekatere še danes niso izvedene. Ponovno se je pa že zgodilo, da gre za novejšje akcije, tudi za take, ki so

se šele pričele, a bodo učinkovale šele v bodočih letih.

Že to, kar smo navedli, povzroča znatne neenakosti, ki so zato hujše, ker se ne omejujejo zgolj na veliko celoto, marveč ker posegajo v najmanjše podrobnosti. Veliko težavo povzroča tudi dejstvo, ker so raztresene delavnice, v katerih so zaposleni državni delavci po celi državi in se morajo zato vpoštevati krajne razlike. Velik del državnih delavcev se nahaja na primer po takih krajih, kjer povzroča velik ptujski promet neprimer- no veliko draginjo.

Iz tega, kar smo navedli, sledi, da trpi državno delavstvo velike trdote. Razne odredbe še pomnože te trdote, ki, dasi upravičene v interesu rentabilnosti in obrata, le neugodno učinkujejo na razmere delavstva. Opozarjati se mora osobito na osredotočenje obratov in na izpremembo ročnega v strojno delo.

Samooobsebi umevno trpi po sedANJI splošni draginji me d vsemi državnimi uslužbenci največ državno delavstvo, ki je izključno navezano na to, kar zasluži s svojimi rokami. To priznava tudi c. kr. vlada in priznati se mora, da dasi v zelo ozkem okviru, že nekaj let sem poizkuša zboljšati gmotno stanje državnemu delavstvu in je zato glede na neodklonljive zahteve nakazala večkrat zelo znatne vsote rednim in izrednim potom.

V zadnjem desetletju se je tako zvišala plača uslužbencem c. kr. državne tiskarne za 1.200.000 kron, to je za 66 odstotkov, medtem ko se je zvišalo število delavstva le za 6,6 odstotka; delavstvu tobačne režije se je zboljšalo v tem času 11.000.000 kron, to je za 65 odstotkov v času, ko se je število delavstva pomnožilo za deset odstotkov; pri solinskem delavstvu so se pomnožile plače za 2.500.000 K, pri montanskem pa v zadnjih petih letih za 1.250.000 K.

Ker so se zadnja leta znatno povišale cene vseh življenjskih potrebščin, se je moral jemati ozir tudi na gmotno stanje državnih delavcev. C. kr. vlada se je morala na to ozirati in zato predložila vladno predlogo, po kateri se nekoliko odpomore delavski bedi. A že zdaj se mora naglašati, da tistih 1.300.000 K, ki jih je nakazala vlada državnemu delavstvu, nikakor ne zadošča, da bi se tudi v najskromnejši meri uresničile popolnoma upravičene želje in zahteve delavstva. Teh 1.300.000 kron razdeli vlada po izjavah vladnega zastopnika tako-le:

Dvorna in državna tiskarna okroglo 54.000 K.

Tobačna režija: Na šest let odmerjena in leta 1916 zaključena skupna akcija za tobačno delavstvo, za kar se bo rabilo

5.600.000 K. Ta akcija se okrajša za pol leta tako, da se bodo starostne doklade izplačale pol leta prej. Potrebščina 700.000 kron.

Solinsko delavstvo okroglo 50.000 K.

Delavstvo trgovinskega ministrstva dobi skupno 65.000 K, delavstvo ministrstva javnih del pa 65.000 K.

Pododbor je zavzel stališče, da to, kar je namenila vlada delavstvu, izboljša se namreč povprečno na osebo 20 kron, nikakor ne zadošča. Že navedene okoliščine so zelo otežkočile posvetovanja in sklepanja in onemogočile natančno kalkulacijo, koliko da bo stala cela reforma, zato natančni predlogi niso bili mogoči. Glede na čas, v katerem naj bi se sklepi odseka izvedli, jih lahko uvrstimo v dva razreda. V prvi razred se uvrste tisti sklepi, ki naj bi se izvedli prej ko mogoče in če le mogoče že začetkom leta 1912. V drugi razred se pa uvrste želje in zahteve raznih spomenic, ki naj se rešijo pozneje, a ne šele čez dalje časa. Za vse slučaje veljal vodilo, da naj se v najkrajšem času izvede velika akcija. Omenjati se tudi mora, da je pododsek največ časa porabil za to, da se je razpravljalo o skrbi za stanovanje, za ureditev pokojnin, pred vsem starim penzionistom, o vzravnavi neenakosti v posameznih skupinah, kakor tudi o temeljnih dnevnih geding plačah in o tem, da se ustvari čas primeren delaven red in v zvezi z njim personalni odseki.

Glede na ponovno omenjene neenakosti navedemo le nekaj značilnih slučajev.

Temeljne plače se razlikujejo v vsaki skupini, celo v posameznih skupinah se pojavljajo zelo velike razlike. Vsak rudnik na primer ima drugačne plače. Plačilni predpisi so mnogokrat preveč komplicirani in je nujno potrebno, da postanejo bolj priprosti. Normalije za tobačno delavstvo, ki so bile izdane šele 1910, poznajo 13 važnih krajevnih stopinj, ki ima zopet vsaka 18 plačilnih stopinj. Glede na službeno dobo obstajajo velike razlike, kakor tudi glede na plačani dopust in o premestitvi delavstva v stalno razmerje. Provizijske razmere se zdatno ločijo, obstajajo še cele skupine, ki nimajo nikake pravice do starostne preskrbe in so navezane zgolj na miloščino.

Kar tiče posameznih skupin, naglašamo še:

Tobačno delavstvo: Ker se pravkar izvaja akcija v dobro tobačnemu delavstvu, upa pododsek na uspeh s tem, da se akcija pospeši. Predvsem naj se skrbi energično za stanovanjsko preskrbo.

Predlogi in resolucije.

Poročevalec je predložil med drugimi sledeče predloge, oziroma resolucije, ki tičejo tobačno delavstvo:

«Vlada se poziva, da prej ko mogoče predloži državnemu zboru delovni red, ki naj bo veljaven za vse delavce, ki delajo po državnih podjetjih. Dokler se ta delovni red ne uzakoni, naj se uveljavi to-le:

V državnih obratih zaposleni delavci volijo iz svoje srede delovske odbore, ki se priznajo kot zastopniki delavstva in imajo pravico, da predlagajo želje in zahteve delavcev kompetentnim inštancam.

Glede na točko »tobačna režija« so predloženi sledeči predlogi:

Tobačne tvornice v nižjih krajnih stopnjah se morajo hitreje uvrščati v višje krajne stopnje.

Povišanje plač, ki se dokonča l. 1916., naj se izvede v primernem krajšem času.

Da zadobi pravico tridnevnega dopusta, je potrebna petletna in za šestdnevni dopust desetletna službena doba. Porodnice imajo pravico brez izjeme in brez zdravniškega izpričevala do dvatedenškega dopusta, ne da se jim skrajša doletni odpočitni dopust.

Med resolucijami navajano:

Med splošnimi slove resolucija dr. Stumpfa:

«Vlada se poziva, da se delavcu, ki prestopi iz ene državne skupine v drugo, zaračuna cela službena doba v državni službi. Prekinjene službene dobe brez osebnih krivde delavca ne učinkuje na službeno dobo.»

Glede na tobačno delavstvo:

«Vlada se poziva, da takoj ustanovi zavetišče dojenčkov in otročja zavetišča za otroke tobačnega delavstva.»

Vlada se nadalje poziva:

a) največja pozornost naj se obrača na stanovanje delavstva, zaposlenega po tobačnih tvornicah in naj se v najkrajšem času zaključijo poizvedovanja in prično graditi delavska stanovanja. Glede na to, da se pred vsem na to, da se grade manjša, rodbinska stanovanja, če le mogoče z vrtom.

Posvetovanja odseka za državne uslužbence.

Poleg članov odseka za državne uslužbence zastopajo vlado sekčni načelniki Homan, Galecki, ministerialni svetniki Fleissner, Munck, Wanschura, Bornfries, Alexi, Bosch, višji rudarski svetovalec Wienke in upravni svetovalec dr. Moll.

Poročevalec dr. Stumpf poroča o posvetovanjih pododseka državnih delavcev. Odsek sklene, da opusti splošno raz-

pravo in prične takoj razpravljati o posameznih predlogih pododseka.

V predlogu glede na uvedbo delovskih odborov predlaga poslanec Gostinčar, da se mora glasiti: V državnih podjetjih zaposleni delavci odpošljejo po poročnih volitvah iz svoje srede delovske odbore.

Poslanec Kemeter naglaša, da po vladni uvedena akcija, namenjena državnim delavcem, ne zadošča in ugovarja, da bi se sedanji izredni akciji pridružila že v žiru se nahajajoča izboljšanja.

Sekčni načelnik Homan govori o predlogu, po katerem naj se določi minimalna (najnižja) plača. Če se za najmanjšo plačo smatra to, kar zasluži srednji delavec pri srednjem delu, se s tem strinja. Ne strinjal bi se pa, da naj se za vse slučaje dovoli minimalna plača.

Poslanec Domes (soc. demokrat) ugovarja, da bi se uvedel poročni način volitev v delovskih odborih, češ, da ne gre za politične koristi, marveč zgolj za gospodarske koristi delavstva.

Poslanec Tomschik (soc. demokrat) tudi ugovarja poročnemu načinu volitev.

Poslanec Kemetter se izjavi za poročni način volitev. Političnih razločkov bi poročni način v državne delavnice ne zanesel, ker se že nahaja v njih. Po poročnem načinu volitev je ustvarjen predpogoj za uspešno skupno delovanje delavstva. Razburjenje socialnih demokratov dokazuje, da jim gre zgolj za politično vprašanje moči.

Pri glasovanju obveljajo vsi naštetih predlogi pod zaglavjem: Splošno s predlaganimi izpremembami. Pri glasovanju o poročnem načinu volitev se je oddalo deset glasov za in 6 proti predlogu poslanca Gostinčarja.

Poslanec Gostinčar navaja pritožbe iz ljubljanske tobačne tvornice. Na delo morajo tudi delavke, začasne provizionistkinje, da si izkažejo z zdravniškim izprijčevalom, da niso delozmožne, a tvorniški zdravnik jih kratko proglašja za delozmožne. Ena teh delavk stanuje celo v Trstu, druga na Jesenicah. Predlaga:

»Provizorični provizionisti in provizionistkinje c. kr. tobačnih tvornic se ne smejo siliti na delo, če se izkažejo z izprijčevalom zasebnega zdravnika. Vsi tisti delavci, ki na podlagi zasebnih zdravniških izprijčeval niso nastopili dela in ki se jim zato odtegnila provizija, se jim mora le-ta zopet izplačati in doplačati odtegnjene provizije.

Nadalje predlaga poslanec Gostinčar:

Vlada se poziva, da smejo primerno kvalificirani delavci in delavke po c. kr.

tobačnih tvornicah postati tudi pazniki in mojstri.

Vlada se poziva, da dobe požarni čuvaji po tobačnih tvornicah primerno službeno obleko.

Ministerialni tajnik Fleissner poroča o nameravanih izboljšanjih za tobačno delavstvo, kaj da se je že izpeljalo in kaj da še nameravajo izvesti. Ne more se sprijazniti s predlogom, da bi napredovale posamezne tvornice v višje krajne razrede zato, ker se vsa akcija še razvija in ker bi tako nastala zmeda. Potrebno je, da dobimo še izkušnje, potem se bo lahko delalo naprej.

Pri glasovanju so obveljali predlogi poslanca Gostinčarja.

Predlogi zbornici.

1. predlog:

V nižjih krajnih stopinjah uvrščene tvornice v višje naj hitreje napredujejo.

2. predlog:

Do leta 1916. nameravano povišanje plač naj se izvede hitreje.

3. predlog:

Za dosego plačanega odpočitnega dopusta do treh dni je potrebna petletna, do šest dni pa desetletna službena doba. Porodnice imajo brez izjeme in brez posebnega zdravniškega izprijčevala pravico do dvatedenskega dopusta. S tem kakor tudi z vsemi dopusti, ki se podelijo iz zdravstvenih razlogov, se ne sme omejevati odpočitni dopust.

4. predlog poziva vlado uvrstiti posamezne tvornice in režijske urade v tiste krajne stopnje, kakor je to razvidno v dotični naši razpredelnici. (Glej str. 5.)

5. predlog:

Vlada se poziva, da smejo primerno kvalificirani delavci po c. kr. tobačnih tvornicah napredovati v kategoriji paznikov in delovodij.

6. predlog:

Vlada se poziva podeliti požarnim čuvajem v c. kr. tobačnih tvornicah primerno službeno obleko.

7. predlog:

Provizorične provizionistkinje in provizionisti v c. kr. tobačnih tvornicah se ne smejo siliti na delo, če se izkažejo le z zdravniškim izprijčevalom zasebnega zdravnika. Vsem tistim delavcem in delavkam, ki na podlagi zasebnih zdravniških izprijčeval niso vstopili v delo in ki se jim je zato odtegnila provizija, se jim mora provizija vrniti in doplačati odtegnjena provizija.

8. predlog:

Vlada se poziva, da nemudoma prične ustanavljati zavetišča dojenčkov in

dnevna zavetišča, namenjena otrokom tobačnega delavstva.

9. predlog:

Vlada se poziva, da obrača vso pozornost stanovanjskemu vprašanju uslužbencev tobačnih tvornic in da pospeši uvedene tozadevne polzvedbe in prične takoj graditi delovske hiše in naj pri tem v prvi vrsti gleda na to, da se zgrade manjše rodbinske hiše, če mogoče z vrti.

Stališče vlade.

Ko sta rešila pododsek in odsek zadeve drž. uslužbencev, so se poslanci pritoževali, ker vlada ni nič izjavila, kakšno stališče da zavzema nasproti odsekovim sklepom. Poročevalec Stumpf je naglašal, da vlada celo na ponoven poziv ni izjavila, kaj da namerava ukreniti. Sekčni načelnik Galecki je bil zato povabljen v odsek, kjer je izjavil, da namerava vlada delavcem nakazati 1.300.000 K in da razpolaga še z rezervnim fondom 350.000 K, da se vzravnaajo morebitne trdote. Za delavstvo finačnega ministrstva je nameravanih 870.000 K. Po končnem preračunaju se je pa dognalo, da ta vsota ne zadošča. Vlada je zato sklenila, da zviša ta znesek za 1.200.000 K, rezervo pa na 430 tisoč krön, skupaj dva in pol milijona K, da se, kolikor mogoče vzravnaajo diference v plačilnih razpredelnicah. Delavstvo finančnega ministrstva ne bo dobilo več kot 870.000 K, ker so bile itak razmere zadnja leta izboljšane. Izboljšanja so namenjena delavcem trgovinskega in poljedelskega ministrstva. Končno pa še ne more izjaviti, kaj da stori vlada.

Izjavi vladnega zastopnika je sledila živahna razprava, ker vlada tako omalovažuje parlament.

Za poročevalca v zbornici je bil izvoljen poslanec Stumpf. Odsekov predloge je zbornica tudi vse sprejela.

Socialna higijena in varstvo matere v praksi.

Radi poroda odpust.

V mogočni avstrijski palači ob higijeni razstavi v Draždanih je bil odmerjen c. kr. avstrijski tobačni režiji primeroma precej velik prostor. Prav je bilo. Saj zaposluje avstrijska tobačna režija 35.000 delavk in je kot državni podjetnik še posebej dolžna, da skrbi za delavke. Če si ogledaval na razstavi oddelek, namenjen avstrijski tobačni režiji, si mislil, da imaš opraviti s pravim, vzornim obratom. Kdo ve, koliko delavk, ki delajo po zaostalih zasebnih delovršbah, je zavidalo srečne tobačne delavke, ki naj bi

imele po tem, kar se je videlo na razstavi, tako socialno politično previdnega delodajalca.

Saj se tobačna režija ni zgolj omejila na to, da je razstavila modele in fotografije, marveč je še v posebnem listu naštelatiste stvari, ki so uvedene za tobačne delavke. Mi smo ta listč lani objavili in primerno ocenili. Med drugim se tudi piše, »da se delovni red še posebej ozira na zahteve moderne socialne politike glede na varstvo ženskih delavk«, na drugem mestu pa slove:

»Predvsem se ozira c. kr. tobačna režija na moderne zahteve »varstva matere«. Čez postavno določeno dobo štirih tednov se porodnicam dovoli ostati doma in se jim izplača cela plača, med tem ko se po porodu, če smatra to zdravnik za potrebno, dovoli porodnicam dvatedenski dopust, ki je plačan. Skupno se torej dovoli porodnicam, da prekinejo delo skozi osem tednov in se jim v tej dobi izplačuje ali plača ali pa bolniška podpora!

Že takrat smo primerno osvetlili to večinoma lažljivo baharijo c. kr. tobačne režije. Naša birokracija gleda, da se v praksi ne postopa tako, kakor je to napisano na potrpežljivem popirju. Osobito, kar tiče varstva porodnic, bi lahko napisali celo številko »Glasnika«, kako na primer Pross dostikrat pritiska na tvorniške zdravnike, da naj ne bodo preradodarni z dopusti porodnicam.

Našega Prossa so pa že prekosili v Halleinu. Neko delavko, ki je porodila, ko še ni bila trajno nastavljena, so odslovili samo zato, ker je postala mati. Marija Eibl je bila sprejeta v delo marca. Pri sprejemu ji je rekel ravnatelj: V enem letu (to je čas do definitivnega nastavljenja) ne smete postati nosna, ker če se to zgodi, Vas odslovimo«. Ko je kljub temu delavka postala mati in je bila po porodu preslaba, da dela, ji je rekel tvornični zdravnik, naj ostane doma in da dobi porodniški dopust. Drugi dan so jo pa obvestili, da ne dobi dopusta in so ji doposlali delavsko knjižico v znamenje, da je odpuščena.

Ne trdimo, da se tako godi povsod. A če je tudi ta slučaj osamljen, je dovolj, ker se je sploh zgodil in ta slučaj označuje način, kako da je dejansko pri srcu naši birokraciji socialno varstvo matere. Niti enega razloga ni, ki bi upravičil odpust. Ravnatelj je že pri sprejemu rekel, da če postane delavka mati, jo bo odpustil. Če še pomislimo, da v Halleinu obstoja dopust porodnicam le na popirju, moramo se le vprašati, če to glavno ravnateljstvo morebiti rado trpi.

Kako sodi o tem slučaju glavno ravnateljstvo? Odpust ni upravičljiv. Upa-

mo, da glavna direkcija popravi ta škandal.

O tem škandalu se še piše iz Halleina: Manjka nam besedi, da bi postopanje ravnatelja po zasluženju označili. Ne le delavstvo je ogorčeno, celo uradniki so bili ogorčeni radi te kričeče krivice. A kaj se zmeni ravnatelj za vse to? Dne 30. novembra ni smela več v tvornico neka delavka, ki je zamudila eno samo minuto. Stanuje daleč, a kaj ravnatelju zato, če delavka izgubi plačo, on dobi le popolno plačo.

Deset let avstrijskega tobačnega monopola.

Gotovo vsakogar zanima, kako da so se razvile razmere avstrijske tobačne režije zadnjih deset let. Pred kratkim so izšla »Obvestila o tobačnem monopolu leta 1910«. Ta obvestila omogočajo, da se lahko primerjajo statistične številke zadnjih desetih let s posebnim ozirom na delavstvo.

Delovni način se je zadnjih deset let močno izpremenil. Delo na stroje se je uvedlo, kjer delavstvo tega ni pričakovalo, namreč pri izdelavanju cigaret. Ozi- rati se je morala tobačna režija tudi na izpremenjen okus občinstva. A dasi se proda zdaj ogromno cigaret več, delo na strojih ni pritegnilo več delovnih moči, marveč se je število delavstva nasprotno zelo zmanjšalo.

Izprememba še ni popolnoma izvedena. Nemogoče je zato, da bi se tudi pokazali uspehi v celotnem obsegu, zato tudi končne številke za leto 1910 niso popolnoma razvidne.

A kljub temu se kažejo zelo zanimive primere, če se gre nazaj do leta 1901. Številke iz let 1902 do 1905 nismo uvrstili, da se s preveč številkami ne omeji pregled.

Število delavstva po tobačnih tvornicah nazaduje.

Po tobačnih tvornicah je bilo zaposlenih:

	Delavnih oseb delavci delavke skupaj		
1901	3.927	35.447	39.374
1906	4.589	34.222	38.811
1907	4.589	33.748	38.337
1908	4.813	33.605	38.418
1909	5.061	33.811	38.902
1910	5.065	33.460	38.525

Splošno se je znižalo število delavstva za 849 oseb. A drugačno sliko dobimo, ako primerjamo število delavk, ker se je znižalo njih število za 1978, kar dokazuje, koliko ljudem je požrl mrtev stroj delo in kruh. Razširjenje števila strojev

je pomnožilo število delavcev v tej dobi za 1138.

Še jasnejši pregled pa dobimo, če primerjamo število zaposlenecv po posameznih oddelkih.

Oddelok	Število vpisancev leta					
	1901	1906	1907	1908	1909	1910
Izdelovanje smodk	23.943	22.674	22.603	22.814	22.993	23.82
Izdelovanje cigaret	8.286	7.593	7.128	6.636	6.302	5.831
Izdelovanje tobaka	3.110	3.521	3.630	3.759	4.602	4.138
Izdelovanje klobas	189	209	185	235	211	203
Izd. tobaka za noslanje	117	106	119	122	120	117
Kartonaža	286	388	445	455	468	458
Delavnice	698	788	788	913	841	857
Druga dela	3.777	5.157	5.007	5.012	5.805	5.553

Ta razpredelnica nam kaže, da se je zvišalo število zaposlenecv v fabrikaciji smodk za 761 oseb, v fabrikaciji cigaret pa za 2455 oseb, okroglo 30 odstotkov. Primerno večji uporabi cigaret se je pa pomnožilo število zaposlenecv v kartonaži za 172 oseb ali za 60 odstotkov. Izpremembe glede na število delavstva pri klobasah in pri tobaku za noslanje so neznatne, pri tobaku je pa poskočilo število zaposlenih oseb nad 1000. Višje stopnjevanje izkazuje tudi skupina ostala dela, namreč 1776 oseb.

Da moremo izpremembe pravilno presojati, moramo primerjati tudi, koliko strojev da je bilo v uporabi po tvornicah.

Motorji in stroji	1901	1906	1907	1908	1909	1910
Parni motorji	28	27	27	28	29	29
Elektro motorji	17	233	266	340	386	547
Konjske sile motorjev (skupaj)	996	1916	2224	2554	3005	3342
Stroji za izdelovanje smodk (obrat z motorji)	1	6	6	16	51	160
Izdelov. cigaret	209	318	350	404	431	429
Izdelov. tobaka	414	480	467	486	516	544
Izdelov. klobas	22	33	36	41	42	40
Izdelov. duhana	105	84	82	78	78	76
Kartonaže	266	327	365	381	387	401
Delavnice	220	253	259	274	282	313
Razna dela	318	723	754	1047	1151	1173

Veliko število električnih motorjev se tolmači z večjim številom strojev.

Delavci! Delavke!

Agitirajte, da bo združena vedno večja armada v Avstrijski kršč. tobačni delavski zvezi

V fabrikaciji cigaret so stroji poskočili od 1 na 160, leta 1909 in 1910 se je število potrojilo. Število strojev se je podvojilo. Kartonskih strojev je več 145.

Izdélani tobačni fabrikati.

leto	smodke	cigarete	smodke	cigarete	tobak	klobase	duhan	Skupaj
Komadov			Metriških stotov					
1901	1.250.735.794	3.253.138.685	59.335.33	887.242.287	13.845	13.004	362.358	
1906	1.227.276.434	4.255.939.240	58.728.45	974.234.714	14.767	13.120	367.311	
1907	1.236.262.080	4.843.787.490	58.188.51	088.239.930	14.587	11.636	377.483	
1908	1.237.804.169	5.238.097.620	58.370.57	877.228.386	13.661	12.247	370.743	
1909	1.264.733.097	5.918.638.500	59.381.65	879.248.518	13.023	12.154	398.958	
1910	1.254.274.101	6.280.542.690	58.492.69	947.244.686	12.418	12.173	397.717	

Če primerjamo dosedanje številke z množinami izdelanega tobaka, dobimo zelo interesantne rezultate. V fabrikaciji cigaret se je izdélalo 3 in pol milijona cigaret več, dasi je bilo 761 delavcev manj. Števila strojev leta 1910 niti ne vpoštevamo. Vpoštevati tudi moramo, da so le-

ta 1909 napravili 10 in pol milijona več smodk, kakor leta 1910, dasi je bila le tretjina strojev. Uspeh strojev za izdelovanje smodk se bo šele pokazal.

Cigaret proizvajajo tako v teži in po številu še enkrat več. Tu se najbolj pokaže učinek stroja: Podvojitev strojev, znižanje števila delavcev za eno tretjino, podvojitev prodaje. Pri izdelovanju smodk se šele pokaže ta razvoj, v cigaret-nih oddelkih ga pa že vidimo in izkušamo.

Zanimalo bo tudi, kako se razvija izdelovanje tobaka za nosljanje. Produkcija je nazadovala za 891 meterčnih stotov, 6,4 odstotka. Število strojev se je znižalo od 105 na 76, 29 strojev.

Prezreti ne smemo skrajšane delovne dobe. Leta 1901 je znašala delovna doba 54 ur, leta 1906 se je znižala na 52 tri četrt ure in leta 1910 na 51 ur ob prostem sobotnem popoldnevu. To dokazuje, da mora danes delavec delati več, kakor prej.

(Dalje sledi.)

Vsak delavec! Vsaka delavka!

kupi

FAMILIEN-KALENDER

für die christliche Tabakarbeitschaft Österreichs für das Jahr 1912. Če znaš nemško, kupi ga. Je zabaven! Poučen!

Dobiš ga pri tajnici ljub. janske skupine gospici Mariji Biejec. **Cena 60 vinarjev.** Dobiš ga pri tajnici ljubljanske skupine gospici Mariji Biejec.

Ste li član „Prvega ljubljanskega delavskega konsumnega društva“? To društvo je naše. Zato ne pristopajte nobeni drugi konsumni zadrugi kakor „Prvemu ljub. del. kons. društvu“.